

Akordy se třemi citlivými tóny - frygický a lydický kvintakord

Jedná se o akordy vztahující se dvěma až třemi tóny (liší se v dur a moll) chápanými jako citlivé tóny k tónům tónického kvintakordu. Tyto akordy obsahují tóny nepatřící do tóniny a přinášející velké napětí v disonantnosti vůči ostatním akordům tóniny.

Frygický kvintakord – durový kvintakord stojící v dur i v moll na sníženém druhém stupni (frygické sekundě), dvěma tóny v moll a třemi v dur sestupuje půltónově k tónickému kvintakordu. Tvoří výrazově silnější verzi mollové subdominanty, s níž má dva společné tóny (*f-as*). Označován bývá v číslovaném basu nejčastěji písmenem **F**. V základním tvaru se objevuje zřídka, naopak časté je užití jeho prvního obratu, který nazýváme neapolský sextakord.

Neapolský sextakord – je první obrat frygického kvintakordu, svůj název získal díky užívání u skladatelů tzv. **neapolské školy** (Alessandro Scarlatti). Je označován funkční značkou **N⁶** a díky tomu, že zastupuje akordy subdominantní funkce, je užíván v rámci kadencí, v nichž postupuje **přes dominantní akord do tóniky**.

Nejčastěji v tomto sextakordu **zdvojujeme basový tón**, pokud je zdvojena sexta, postupuje v rozvodu jedna z nich krokem zmenšené tercie k dominantní tercii a druhá chromaticky k dominantní kvintě. Také je možné postoupit k dominantě přes průtažný kvartsextakord.

Způsob rozvedení akordu – v případě rozvodu **N⁶** dochází ke dvěma jinak nepřijatelným postupům: 1. v rámci jednoho z hlasů vzniká **postup zmenšené tercie** mezi sextou neapolského sextakordu a dominantní tercií (v jiných případech jsou kroky zmenšených a zvětšených intervalů v rámci jednoho hlasu nepřijatelné) 2. chromatický postup není zachován v rámci stejného hlasu, vzniká tedy **harmonická příčnost**, která je zde povolena.

Užívání **N⁶**:

- Již bylo zmíněné užití **N⁶ D T** a **N⁶ D^{6/4} 5/3 T**, v nichž neapolský sextakord působí jako zesílená mollová subdominanta. Tu může zastoupit i v rámci **plagálního závěru** – **N⁶ T**.

- Vedeme-li neapolský sextakord v kadenci přes **D⁷**, může být použit i tvar **D⁷** s vynechanou kvintou, v tomto případě však nedochází ke zmiňované příčnosti. Rovněž lze užít v kadenci namísto akordu **D⁷** jeho obrat **D²**.

- Kadenci **N⁶ D T** lze také obohatit vložením přidáných **mimotonálních dominant** – (**D²**) **N⁶ D T** nebo **N⁶ (ĐS⁷) D T**

- Výjimečně se užívá spoj se **zmenšeným septakordem ĐS⁷** nebo **dominantním nónovým akordem D⁹**, neapolský sextakord tu totiž postrádá výraznost spojení s dominantou díky tomu, že oba tyto akordy obsahují jeho charakteristický terciový tón *as*.

- Neapolského sextakordu užíváme také často při **modulaci do vzdálených tónin**, především do tónin o 6 předznamenání vyšších a nižších, tedy vzdálených o tritonus (interval zv.4/zm.5). Při modulaci do nižší tóniny přehodnocujeme **N⁶** tóniny výchozí na některý ze sextakordů tóniny cílové. Při modulaci do vyšší tóniny naopak některý durový sextakord tóniny výchozí přehodnocujeme v **N⁶** tóniny cílové. Tato druhá varianta je výhodnější, neboť zachovává charakteristické vedení **N⁶** do **D**.

Lydický kvintakord - jde o mollový kvintakord postavený na VII stupni v dur i moll. Název je dán faktem, že kvinta akordu tvoří se základním tónem tóniny interval zvětšené kvarty typický pro lydickou tóninu. Při rozvodu tihne akord ke stoupání dvěma (v dur) nebo třemi (v moll) akordickými tóny půltónovými kroky do tónického kvintakordu. Funkčně jde o zesílenou durovou dominantu, se kterou má lydický kvintakord dva společné tóny (*f-d*). V číslovaném basu bývá označován **L**. Také tento akord se v základním tvaru objevuje pouze výjimečně, častější je užití lydického sextakordu.

Lydický sextakord – první obrat lydického kvintakordu označován funkční značkou **L⁶** a považovaný díky stoupajícím citlivým tónům za silnější dominantu. Rozváděn je **přes mollovou subdominantu do tóniky**. Také tady dochází k **melodickému kroku zmenšené tercie** (mezi lydickou kvartou a subdominantní tercií) a charakteristickou **příčností** (mezi lydickou kvartou a

tónickou primou). Na rozdíl od N6 je užíván velmi výjimečně. Je možné jej opět použít jako zástupce dominanty v autentickém závěru.